

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

-

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

-

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

-

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

-

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto työttömyysturvalain muuttamisesta

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista valvova lapsen oikeuksien komitea on 2.6.2023 antamissaan suosituksissa kehottanut Suomea välttämään sellaisia sosiaaliturvan leikkauksia, jotka kohdistuvat köyhyysriskissä oleviin lapsiin. Lastensuojelun Keskusliitto muistuttaa myös, että YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan kaikissa lasta tai lapsia koskevissa päätöksissä on ensisijaisesti harkittava lapsen etu, eli tarkasteltava, miten ehdotettu ratkaisu vaikuttaa lapsen oikeuksien toteutumiseen. YK:n lapsen oikeuksien sopimus on Suomessa voimassa lakina.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää työttömyysturvan heikentämistä ja erityisesti sen lapsikorotusten poistamista hyvin huolestuttavana ratkaisuna etenkin tilanteessa, jossa perheiden taloudellinen tilanne on jo vuosia ollut tiukoilla. Esitykseen sisältyvän vaikutusten arvioinnin mukaan pienituloisuus lisääntyisi keskimääräistä useammin juuri perheissä, joissa on lapsia.

Työllisyyden edistäminen on myös lapsiperheiden näkökulmasta myönteinen tavoite. Lastensuojelun Keskusliitto painottaa kuitenkin, että perheiden toimeentulosta ja lasten kasvuolosuhteiden turvaamisesta on huolehdittava myös silloin, kun työllistymisen edellytyksiä ei ole.

Esityksessä tarkastellaan lapsen oikeutta sosiaaliturvaan ja sen heikentämistä perustuslain valossa. Tässä yhteydessä viitataan muun muassa perustuslakivaliokunnan lausuntoon, jossa se ei taannoin löytänyt estettä subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajoittamiselle, kunhan päätöksenteossa huomioidaan lapsen etu. Lastensuojelun Keskusliitto muistuttaa kuitenkin, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea antoi sittemmin subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista koskevassa kantelussa Suomelle langettavan ratkaisun. Komitea katsoi, että subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen oli vastoin uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan artikloja, jotka koskivat perheen oikeutta sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun (artikla 16), lasten ja nuorten oikeutta sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun (artikla 17) sekä perheellisten työntekijöiden oikeutta tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin ja tasa-arvoiseen kohteluun (artikla 27). Lain muutos oli komitean mukaan myös syrjivä sosiaalisen peruskirjan syrjinnän kieltoa koskevan E-artiklan näkökulmasta.

Esityksestä puuttuu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämä lapsen edun harkinta

Lastensuojelun Keskusliitto esittää huolensa siitä, että esityksestä puuttuu lapsen edun harkinta. Suomessa lakina voimassa olevan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan kaikissa lasta tai lapsia koskevissa päätöksissä on ensisijaisesti harkittava lapsen etu, eli tarkasteltava, miten ehdotettu ratkaisu vaikuttaa lapsen oikeuksien toteutumiseen. Tämä periaate on kyllä kirjoitettu esitykseen auki, mutta sen edellyttämää harkintaa ei ole tehty.

Lapsen edun harkinnan tarkoitus on löytää kussakin tilanteessa mahdollisimman hyvin lapsen oikeudet turvaava ratkaisu. YK:n lapsen oikeuksien komitea muistuttaa yleiskommentissaan nro 14, että päätöksen perusteluista tulee käydä ilmi, mitä on pidetty lapsen etuna ja millä perusteilla sekä kuinka lapsen etua on punnittu suhteessa muihin seikkoihin. Tällaista arviointia ei esityksestä löydy. Lausuntopalvelussa lausunnon antajilta pyydetään näkemyksiä siitä, miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen. Lastensuojelun Keskusliitto painottaa, että lapsen edun harkinnan jättäminen vain seuranta-arvioinnin varaan ei ole lapsen oikeuksien sopimuksen mukaista.

Lastensuojelun Keskusliitto on erityisen huolissaan siitä, että esityksessä eksplisiittisesti todetaan, ettei vaihtoehtoisia ratkaisutapoja ole mm. lapsikorotuksen poistamisen osalta valmisteluvaiheessa edes arvioitu. Ratkaisua perustellaan sillä, että esitetyt ehdotukset perustuvat hallitusohjelmaan. Keskusliitto painottaa, että jonkin ratkaisun kirjaaminen hallitusohjelmaan ei poista velvoitetta lapsen edun harkintaan.

Hallitus on kirjannut ohjelmaansa useita sosiaaliturvaan kohdistuvia leikkauksia, joiden yhteisvaikutuksia ei hallitusohjelman valmisteluvaiheessa arvioitu. Suunniteltujen leikkausten yhteisvaikutuksia ei käsitellä myöskään käsillä olevassa esityksessä. Esityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee eri muutosten yhteisvaikutuksista erillismuistion, joka toimitetaan eduskunnalle hallituksen esitysten yhteydessä. Lausunnonantajilla ei siten ole tätä muistiota käytössään eikä sen sisältöön ole siksi mahdollista ottaa kantaa. Lastensuojelun Keskusliitto on hyvin huolissaan siitä, että YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämä lapsen edun harkinta jää myös erillismuistiota laadittaessa sivuun.

Huolellinen valmistelu ja dialogi kansalaisyhteiskunnan kanssa parantaa päätösten laatua

Lastensuojelun Keskusliitto kritisoi myös lyhyttä lausuntoaikaa (vain kaksi viikkoa). Suomi ei ole esimerkiksi koronakriisin kaltaisessa tilanteessa, jossa päätöksiä jouduttiin paikoin tekemään kiireessä ja ilman huolellista valmistelua. Keskusliitto ei näe perusteita sille, että lapsiperheiden toimeentuloon merkittävästi vaikuttavia esityksiä valmisteltaisiin senlaatuisessa kiireessä kuin nyt tehdään. Lausuntopyyntöä ei myöskään osoitettu lapsi- ja perhejärjestöille. Lastensuojelun Keskusliitto toivoo hallituksen palaavan tulevien esitysten valmistelussa huolelliseen valmisteluun ja dialogiin kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

-

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

-

Custódio Ira
Lastensuojelun Keskusliitto